

**Ю. М. Бежук,**

Івано-Франківський національний медичний університет, кафедра психіатрії, наркології та медичної психології, Івано-Франківськ, Україна.

**Y. M. Bezruk,**

Ivano-Frankovsk national medical university, Department of psychiatry, narcology and medical psychology, Ivano-Frankovsk, Ukraine.

## ОСОБЛИВОСТІ АФЕКТИВНОЇ СФЕРИ ХВОРИХ НА СОМАТИЗОВАНИЙ РОЗЛАД

### ОСОБЕННОСТИ АФФЕКТИВНОЙ СФЕРЫ БОЛЬНЫХ СОМАТИЗИРОВАННЫМ РАССТРОЙСТВОМ

### FEATURES AFFECTIVE SPHERE PATIENTS SOMATISING DISORDERS

УДК 616-071+ 616.89-008 + 616.89-008.485 + 615.851

Статья поступила в редакцию 17.03.2015

#### Резюме

В статті розкрито основні аспекти вивчення психоемоційної складової у пацієнтів, які страждають на соматизований розлад. Проведено співставлення даних щодо виявлених типів патоперсоналогії та тривожності як базових клінічних характеристик даної вибірки хворих. Виявлено клініко-психологічну закономірність, що особистісна тривожність переважає при істеричному і іпохондричному типах особистості, а реактивна – при шизоїдному і імпульсивному.

#### Ключові слова

*соматизований розлад, особистість, особистісна тривожність, реактивна тривожність.*

#### Резюме

В статье раскрыты основные аспекты изучения психоэмоциональной составляющей пациентов, страдающих соматизированным расстройством. Проведено сопоставление данных о выявленных типах патоперсоналогии и тревожности как базовых клинических характеристик данной выборки больных. Выявлено клиничко-психологическую закономерность, в которой личностная тревожность преобладает при истерическом и ипохондрическом типах личности, а реактивная – при шизоидном и импульсивном.

#### Ключевые слова

*соматизированное расстройство, личность, личностная тревожность, реактивная тревожность.*

#### Resume

The article covers the main aspects of the study of psycho-emotional component of patients with somatising disorders. A comparison of data within the identified types patopersonology and anxiety as a basic clinical characteristics of the sample of patients. Revealed clinical and psychological patterns in which personal anxiety prevails in hysterical and hypochondriacal personality types and reactive – with schizoid and impulsive.

#### Keywords

*somatization disorder, personality, personal anxiety, reactive anxiety.*

Соматизація визнана проблемою, яка найбільш часто зустрічається в первинній ланці охорони здоров'я, що сприяє частим зверненням за медичними послугами і призводить до розчарування пацієнта і лікаря. Зазвичай, соматизація визначається як схильність переживати психологічний стрес у вигляді соматичних симптомів [1, 2].

В основі соматизованого розладу лежать порушення регуляції вираження і диференціювання власних емоцій такими, як тривога і депресія [2 – 5]. Виникнення даного захворювання пов'язано також із розладами особистості [6 – 8]. Тому метою дослідження було порівняти рівень тривоги хворих на соматизований розлад залежно від типу особистості.

### Матеріал і методи дослідження.

В основу роботи покладений та психодіагностичний аналіз 69 хворих на соматизований розлад різної тривалості. Формування вибірки проводилось в медичних закладах Івано-Франківська.

Дослідження рівня особистісної тривожності і реактивної (ситуаційної) тривожності у пацієнтів здійснювалось з допомогою методики самооцінки Ч. Спілбергера і Ю. Ханіна [9].

Для порівняльної характеристики тривожності хворих на соматизований розлад було сформовано чотири дослідницькі підгрупи тих типів особистості, які зустрічались найчастіше: шизоїдний, істеричний, іпохондричний і імпульсивний (дисоціальний).

### Результати та їх обговорення.

Якщо розглянути показники реактивної тривожності серед різних типів особистості, які найчастіше зустрічались при соматизованому розладі, то ми отримуємо наступну картину: як видно з табл. 1, реактивна тривога при істеричному і іпохондричному типах особистості складає відповідно  $52,2 \pm 1,16$  і  $46,26 \pm 0,53$ , що вказує на високий рівень тривоги (46 і вище); пацієнтів із шизоїдним і імпульсивним типом особистості ці показники відповідно складають  $44,15 \pm 0,79$  і  $39,21 \pm 0,69$ , що характеризує помірний рівень реактивної (ситуаційної) тривожності.

**Таб. 1.** Показники реактивної тривоги залежно від типу особистості

	Хворі, n = 69			
	Шизоїдний n = 17	Істеричний n = 18	Іпохондричний n = 22	Імпульсивний n = 12
Середні показники реактивної тривожності M ± m	44,15 ± 0,79*	52,2 ± 1,16 #	46,26 ± 0,53 \$	39,21 ± 0,69&

**Примітка:**

\* Статистична значущість відмінностей показників істеричної, іпохондричної та імпульсивної груп з показниками шизоїдної групи  $p < 0,05$ .

# Статистична значущість відмінностей показників шизоїдної, іпохондричної та імпульсивної груп з показниками з показниками істеричної групи  $p < 0,05$ .

§ Статистична значущість відмінностей з показників шизоїдної, істеричної та імпульсивної груп з показниками іпохондричної групи  $p < 0,05$ .

& Статистична значущість відмінностей показників шизоїдної, істеричної та іпохондричної груп з показниками з показниками імпульсивної групи  $p < 0,05$ .

Стосовно ж показників особистісної тривожності в чотирьох підгрупах досліджуваних хворих, то вони показали обернену закономірність із відповідними показниками реактивної тривоги: вони були більше представлені у пацієнтів із шизоїдним і імпульсивним типом особистості, та менше при істеричному і іпохондричному типах особистості. Отримані рівні особистісної тривожності в кожній з досліджуваних клінічних підгруп можна спостерігати на табл. 2.

**Таб. 2.** Показники особистісної тривожності залежно від типу особистості

	Хворі, n = 69			
	Шизоїдний n = 17	Імпульсивний n = 12	Істеричний n = 18	Іпохондричний n = 22
Середні показники особистісної тривожності M ± m	54,72 ± 0,76*	49,26 ± 0,79&	43,15 ± 0,69§	38,29 ± 0,63#

**Примітка:**

\* Статистична значущість відмінностей показників істеричної, іпохондричної та імпульсивної груп з показниками шизоїдної групи  $p < 0,05$ .

# Статистична значущість відмінностей показників шизоїдної, іпохондричної та імпульсивної груп з показниками з показниками істеричної групи  $p < 0,05$ .

§ Статистична значущість відмінностей з показників шизоїдної, істеричної та імпульсивної груп з показниками показниками іпохондричної групи  $p < 0,05$ .

& Статистична значущість відмінностей показників шизоїдної, істеричної та іпохондричної груп з показниками з показниками імпульсивної групи  $p < 0,05$ .

**ВИСНОВКИ.**

Розподіл показників реактивної та особистісної тривожності серед представників чотирьох різних типів особистості демонструє обернену закономірність: особистісна тривожність переважає при істеричному і іпохондричному типах особистості, а реактивна – із шизоїдним і імпульсивним типом особистості соматизованого розладу.

---

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чабан О. С. Психосоматична медицина (аспекти діагностики та лікування): Посібник / О. С Чабан., О. О Хаустова. – К.: ДСГ Лтд., 2004. – 96 с.
2. Al Busaidi Z. Q. The Concept of Somatisation: A Cross-cultural perspective Sultan Qaboos / Z. Q. Al Busaidi // Univ. Med. J. – 2010. – Vol. 10 (2). – P. 180 – 186.
3. Сукиасян С. Г. О некоторых взаимоотношениях между различными радикалами в рамках аффективной патологии: уровни депрессии, соматизации и тревожности / С. Г. Сукиасян, С. П. Маргарян, Н. Г. Манасян // Рос. псих. журн. – 2009. – №1. – С. 49 – 56.
4. Association of somatoform disorders with anxiety and depression in women in low and middle income countries: a systematic review / R. Shidhaye, E. Mendenhall, K. Sumathipala [et al]. // Int. Rev. Psychiatry. – 2013. – Vol. 25 (1). – P. 65 – 76.
5. Особливості афективної сфери хворих на соматизований розлад / Ю. М. Бежук, М. І. Винник, І. В. Тодорів [і співавт.]. – Галицький лікарський вісник. – 2014. – Т. 21, №2. – С. 11 – 13.
6. Moran J. R. Staying against advice: refusal to leave the hospital. Prim Care Companion / J. R. Moran, A. F. Gross, T. A. Stern // J. Clin. Psychiatry. – 2010. – Vol. 12 (6). – P. 10 – 46.
7. Бежук Ю. М. Дослідження особистості та механізмів виникнення у хворих на соматизований розлад / Ю. М. Бежук., М. І. Винник. – Експериментальна і клінічна медицина. – 2010. – №4. – P. 122 – 125.
8. The relationship between borderline personality symptomatology and somatic preoccupation among internal medicine out-patients / R. A. Sansone, N. A. Tahir, V. R. Buckner [et al.] // Prim. Care Companion J. Clin. Psychiatry. – 2008. – Vol. 10 (4). – P. 286 – 290.
9. Миколайський М. В. Клінічна психодіагностика: практикум: навч. посібник / М. В. Миколайський, М. М. Марусинець. – Івано-Франківськ: Видавництво «Плай» ЦІТ Прикарпацького національного університету ім. Василя Стефаника, 2009. – 279 с.